

Dagboek van pastoor
Joannes Franciscus Wauters
te Itterbeek
1790-1834

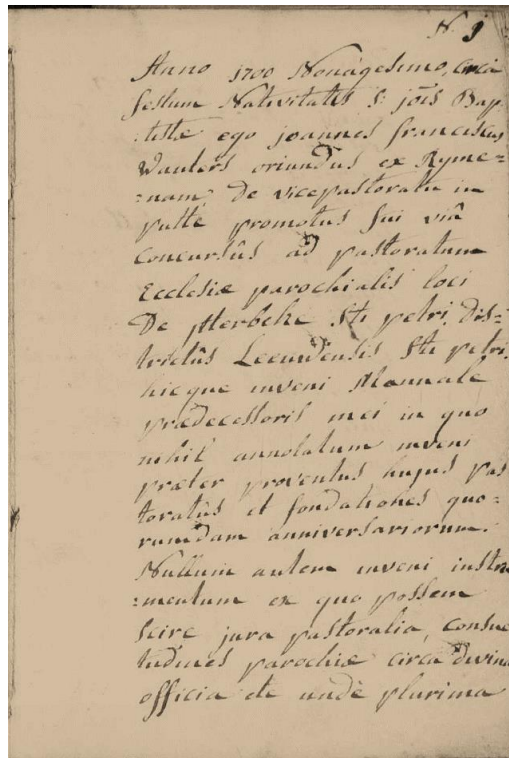

1 JANUARI 2020

Erwin Octaaf D'hoë

Dagboek van pastoor Joannes Franciscus Wauters te Itterbeek

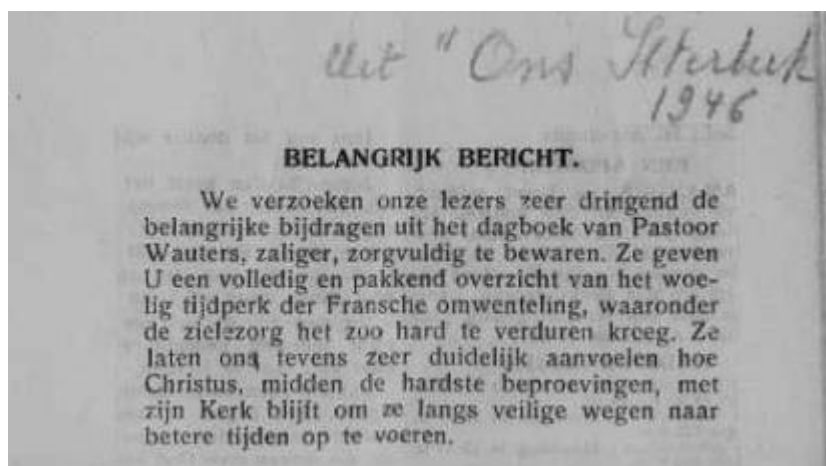
<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CS1Z-MS9L-J?i=413&cat=201377>

Handwritten manuscript page in Latin script, likely a preface or introduction to a diary. The text is written in a cursive hand and includes the following content:

Anno 1700 Bonagedine, Con-
sulum Malveratelli S. J. Jo. Nap.
telle ego Joannes Franciscus
Wauters oriundus ex Rymez
nam de vicepastoralis in
pulle promotus sui via
concursum ad pastorationem
Ecclesie parochialis loci
De Itterbeek S. Petri Des-
centis Leuendens S. Petri.
hicque inveni Manuale
predecessoris mei in quo
notitiam annotatum inveni
preter presentis angul pas-
toratus et fundationes quo-
rundam anniversariorum.
Nihilum autem inveni instu-
mentum ex quo possent
scire jura pastoralia, contu-
tiones parochie circa divina
officia de unde plurima

Eerste pagina uit het dagboek

Uit "Ons Itterbeek"
1946

BELANGRIJK BERICHT.

We verzoeken onze lezers zeer dringend de belangrijke bijdragen uit het dagboek van Pastoor Wauters, zaliger, zorgvuldig te bewaren. Ze geven U een volledig en pakkend overzicht van het woelig tijdperk der Fransche omwenteling, waaronder de zielezorg het zoo hard te verduren kreeg. Ze laten ons tevens zeer duidelijk aanvoelen hoe Christus, midden de hardste beproevingen, met zijn Kerk blijft om ze langs veilige wegen naar betere tijden op te voeren.

UIT HET DAGBOEK

van Pastoor Wauters z.g. 1790-1834.

1706

Joannes Franciscus Wauters werd geboren te Rijmenam, den 8 September 1755. Hij was onder-pastoor te Putte, toen hij op grond van een examen, einde Juni 1790 gepromoveerd werd tot pastoor van St. Pieters te Ifterbeek. Nauwelijks pastoor, moest hij met opdracht van zijn bisschop een proces inspannen tegen de erfenamen van zijn voorganger. De zaak eindigde op vredelievende wijze door overeenkomst in Augustus 1793. In dien tijd lag het kerkhof voornamelijk aan den oostkant, minstens 2 voet hooger dan de bevoering der kerk, wat groote vochtigheid aan het kerkgebouw veroorzaakte. Met verlof van den Aartsbisschop, werd er eene laag aarde weggenomen om den tuin van de pastorie op te hoogen, die echter te diep lag. De gewijde aarde werd daarna met eene laag gewone aarde van 2 voet dikte overdekt. De muren van het kerkhof werden toen herbouwd en met zware steenen afgedekt.

De pastorie was eveneens zeer vervallen, en moest herbouwd of grootendeels hersteld worden. Na herhaald aandringen bij de tiendenheffers, en bedreiging met daging voor het gerechtshof van Brabant, werden de herstellingswerken toegestaan. Het werk was voltoeken in 1792 en kostte met inbegrip van den afsluitingsmuur aan den oostkant 5000 florijnen. En de brave pastoor voegt er heel nuchter aan toe: «het werk had voorzeker minder gekost indien de werklieden vlijtiger hadden gewerkt en minder gedronken, mijn strenge waakzaamheid heeft het echter niet kunnen bereiken.» (Vervolgt.)

1707

De pastorie was niet volledig hersteld, toen op 15 September 1792, Fransche troepen onder het bevel van generaal Mumorici binnen stormden. De pastoor kreeg het hard te verduren. Zijn huisraad stond deels op de pastorie en deels in zijn voorloopige woonst, zoodat hij twee huizen te beschermen had tegen de roofzucht der soldaten. In allerhaast liet hij alles naar de pastorie overbrengen, om er definitief verblijf te nemen tot groot nadeel voor zijn gezondheid. De muren waren immers nog ziltig en nat. Zoo bracht hij den winter door, midden allerlei plagerijen vanwege soldaten, in voortdurenden angst want en soldaten en regeering, beiden even goddeloos, hadden het op den priester gemunt.

In Maart 1793 kwamen hier ongeveer 300 soldaten aan. Den derden dag na de aankomst, werden mijn parochianen samen met die van zes andere parochies (Anderlecht, Dilbeek, Bijgaarden, Bodegem, Wambeek en Vleserbeek) opgeroepen om een bestuur te kiezen. Het kerkgebouw moest dienst doen als kiesbureau. Niettegenstaande mijn tegenstribbelen, trachten ze op alle mogelijke wijze mij aan de stemming te doen deelneemen. God schonk me echter de gelegenheid om te ontvluchten; na vooraf de H. Eucharistie en al de gewijde vaten in veiligheid te hebben gebracht.

Vervolgt.

1708

De kiezing verliep zonder nadeel noch voor den pastoor, noch voor het huis des Heeren, dank zij het tactvol en voorzichtig optreden van enkele parochianen die ik daartoe heel bijzonder had aangezet, en niet het minst van den heer burgemeester Lindemans die van ambtswege daartoe was aangewezen. Dien dag ook plantten diezelfde soldaten den vrijheidsboom in de nabijheid van de pastorie; deze werd echter herhaaldelijk uitgerukt en onder de ergste bedreigingen tegen de parochianen en inzonderheid tegen den pastoor (hieraan gansch onschuldig) opnieuw herplant. Hij bleef ongeveer een volle maand staan tot de Franschen op Palmzondag de streek verlieten.

In Augustus 1793, leed de pastoor aan darmontsteking, die zijn leven ernstig in gevaar bracht. Dank zij de goede zorgen der geneesheeren en in 't bijzonder van den zeer knappen heer Van der Biest werd zijn leven na twee maanden gered.

In Juli 1794, kwamen de Franschen terug en de pastoor had opnieuw veel te lijden. De pastorie lag vol soldaten zoowel bij den aftocht der Oostenrijkers als bij den inval der Franschen. Drie maanden lang moest de pastoor op de pastorie soldaten logeeren en voeden, wat groote kosten meebracht.

In 1795 werd de tiendenheffing afgeschaft. De Sacristie van Ste Anna werd opgeknapd voor een som van 100 florijnen in 1796. Den 20 Mei van 't zelfde jaar stierf de vader van Pastoor Wauters in den gezegenden ouderdom van 80 jaar. Zijn moeder stierf den 19 Februari 1790 in den ouderdom van 81 jaar toen hij nog onderpastoor was te Putte. (Vervolgt.)

1709

Rond Paschen, in het jaar 1797, eischte de Fransche regeering de beruchte verklaring van gehoorzaamheid aan de wetten van de Republiek op straf van ontzetting uit elke geestelijke bediening. De pastoor weigerde, met het gezonde deel der geestelijkheid, deze verklaring af te leggen en gedurende enkele weken ging hij voort met zijn bediening in 't geniep uit te oefenen tot de eerste woede afgekoeld was. Daarna trad hij weer in het openbaar op tot ongeveer half September, wanneer een nieuwe vervolging losbrak ter gelegenheid van den rampzaligen eed van haat aan het koninkdom en trouw aan de Fransche Republiek. Zij, die weigerden den eed af te leggen, moesten hun bediening neerleggen, werden van hun goed beroofd en uit de pastorie gezet. De pastoor weigerde den onrechtvaardigen eed af te leggen en moest zijn bediening neerleggen, doch door een bijzonder voorrecht kon hij in 't geheim de H. Mis opdragen en de H. Eucharistie bewaren op de pastorie.

Einde September echter moest hij de parochie verlaten, en bij die gelegenheid werden meer dan 100 jonge fruitboomen die hij in 1792 in den tuin gepland had uitgerooid en elk inkomen werd hem ontnomen. De Pastoor nam zijn intrek bij raadsheer de Viron die op Dilbeek woonde doch nabij Ifterbeek. Gansch den tijd der vervolging verbleef de dienstmeid met heel het huisraad in voornoemde woonst, doch moest meermaals van hier naar ginder loopen om tijt de handen der vervolgers te blijven. Genuimen tijd verbleef hij in Ste Anna Pede bij zekeren boer genaamd Egidius Heymans. (Vervolgt.)

Uit het dagboek van Pastoor Wauters, z.g.

1790-1834.

Vervolg 5.

Alleen de meid en twee of drie betrouwbare personen kenden de schuilplaats van den Pastoor. Wie zijn hulp noodig had, kon zich tot hen wenden en zoo ging hij voort met aan zijn parochianen geestelijke hulp te verleen.

In 1798 werden, door toedoen van de Fransche regeering, al de kerkmeubelen verkocht; doch de pastoor wist ze opnieuw uit de handen der onrechtvaardige koopers te krijgen en de onteering der gewijde voorwerpen te beletten. Deze had reeds een aanvang genomen aan de zijaltaren, waar de graven werden geopend met de hoop er verborgen schatten te ontdekken. Het geld dat hij hieraan moest besteden kwam ten deele voort van verkoop van steenen, die hij vóór de aankomst der Franschen had aangekocht om perceelen land die aan onze Kerk toebehoorden af te bakenen. Deze afbakening werd ongeraadzaam geacht omdat mer alle goederen en inkomen moest verheelen uit vrees dat ze ter kennis van de regeering zouden komen, die ze wenschte in te palmen. Het scheen echter onmogelijk deze steenen tot gunstiger tijden te bewaren want ze werden hier en daar reeds oor oneerlijke lieden gestolen. Er was ten andere geld noodig.

Begin 1799 werden door de Fransche regeering al onze klokken geroofd: namelijk drie uit onzen kerktoren waarvan de grootste 2400 pond woog, de middelste 1800 pond en de kleinste 1200 pond. Twee ook uit den toren van Ste Anna, waarvan de grootste 900 pond woog en de kleinste 600. Ze werden zoo volledig weggenomen dat geen enkel stuk metaal nog overbleef.

Uit het Dagboek van Pastoor Wauters, z.g.

Vervolg Nr. 7.

In het jaar 1801 verminderde de spanning en we konden vrijer ademen, doch eene nieuwe vervolging ving weldra aan, dezen keer tegen den persoon van den Pastoor gericht; op aansturen van een opkooper van kerkgoederen. Om hem te sparen, zullen we zijn naam verzwijgen. Dit heerschap had mij, bij middel van enkele valsche getuigen door geld omgekocht, op de prefectuur aangeklaagd als vijand van het Fransch bewind. Zich beroepend op de valsche getuigen bekwam hij op de prefectuur een bevel van verbanning tegen den pastoor gericht. Krachtens dit bevel werden herhaalde malen gendarmen naar Isterbeek gestuurd om mij te arresteeren. Doch met Gods hulp kregen ze me niet te pakken. De eerste maal zochten ze mij op het kasteel van Mijnheer de Lalaing, te Ste Anna-Pede, terwijl ik op het kasteel van Mijnheer de Viron zat. Doch ik verliet heimelijk deze schuilplaats zoohaast het gerucht van hun aankomst mij aan de ooren kwam. Dit gebeurde op Paschen 1801. De gendarmen en soldaten waren toen echter tien man sterk.

De tweede maal zochten ze mij op drie plaatsen: namelijk op het kasteel de Lalaing, op de pastorie en op het kasteel de Viron. Om elke kans tot vluchten af te snijden, werd er van eerstaf op elke plaats eene wacht van vier gendarmen geplaatst. Toen de eerste twee plaatsen doorsnuffeld waren, kwamen ze samen, 15 in getal, op het kasteel de Viron, waar ik rustig in een bed lag te slapen.

(1 Vervolgt).

Uit het dagboek van Pastoor Wauters z.g.

1790 - 1834.

Nummer 6.

Eenigen tijd later, toen de vervolging wat geluwd was, bood de regeering een vreemde kleine klok aan, doch daar ze weigerde de onze terug te geven, weigerde de pastoor vreemd goed als schadecompensatie te aanvaarden. Hij kocht toen twee klokken aan, die in 't bezit waren gebleven van hun rechtmatige eigenaars; eene namelijk van de Eerv. Paters geschiedde Carmelieten die nu in onzen kerktoren hangt; een andere van de kloosterkerk der Urbanisten, die in den toren van Ste Anna hangt. Beiden kostten samen 200 florijn.

Den 9 September 1800, ten gevolge van een verschrikkelijk orkaan waaide de kerktoren omver, en beschadigde in zijn val den linkervleugel der kerk, waarop een der balken viel, die deels naar binnen en deels naar buiten bleef hangen. Den toren viel over den kerkhofmuur en de straat. Heel de straat lag vol tot op de hoogte van den kerkhofmuur. Deze echter werd grootelijks beschadigd evenals de muren van de pastorie. De toren werd dan vóór zes jaar met stroo afgedekt. In 1807 werd de toren opnieuw opgebouwd en dat werk kostte ongeveer 1000 florijn.

Vervolg Nr. 8.

Dank zij de waakzaamheid van de familie de Viron en in 't bijzonder van den jongeren zoon François, werd ik uit mijn slaap gewekt, om het schuilhoekje te betrekken dat me zorgvuldig werd voorbereid. Zoo kon ik andermaal, in den naam des Heeren, uit hun booze handen blijven. De Hoojacht greep plaats tusschen twee en drie uur 's morgens, op 31 Mei feestdag van de Allerheiligste Drievaldigheid. Ze duurde drie volle uren, en toen ze onverrichter zaak moesten terugtrekken, werd er ondereen gemommeld: «we hebben een magere jacht gehad».

Er valt nog aan te stippen, dat er tijdens de huiszoeking zulk een geweldige stortregen neerplote, dat de schildwachten aan de deur druipten van het water. Bij den aftocht, viel er een van zijn paard in de nabijheid van den molen; zijn wapenbroeders moesten hijspringen om hem uit den modderpoel te bevrijden. Ze droegen hem bij der molenaar binnen om er de meeste sporen van het slijkbad te verwijderen. Daarna vertrok de caravaan in de richting van Brussel, vloekend en fiendend om het slecht verloop van haar zending.

Toen ze weg waren, kwam de edelachtbare Weduwe de Viron met heel haar edele familie naar mij toe en zei met vreugdetranen in de oogen: «Proficiat, Mijnheer Pastoor, kom maar gerust uit, zij die het op uw leven gemunt hadden, zijn weg.» Mijn antwoord was: «Gode zij dank, die me zoo goed bewaarde en aan U voor de verleende hulp». De edele vrouw bracht me een flesch met kostbaar vocht en terwijl ze een glaasje uitschonk om het me aan te bieden zei ze: «Mijnheer Pastoor, profiteer maar eentje om de alteratie te bedwingen». En ik heb geantwoord: «Dank U, edele vrouw, om de menschlievendheid, doch ik ga me voorbereiden om het H. Sacrificie op te dragen, 't is immers Drievaldigheidsdag. Het is passend en rechtmatig dat ik dankzeg voor de bekomen weldaden». Dat heb ik dan aanstonds gedaan.

Uit het dagboek van Pastoor Wauters z.g.
1790 - 1834

Vervolg Nr. 9

Het bevel tot verbanning tegen mij uitgevaardigd bleef van kracht tot begin 1802, en gansch dien tijd moest ik mij verschuilen. De parochie-fienst werd, met mijn opdracht, waargenomen door den Eerw. Heer Vanderheyden, onderpastoor te Dilbeek.

In September 1802, betrok ik opnieuw de pastorie, die grootendeels verwoest was, en die ik voor ongeveer 200 flórijn, op eigen kosten, liet herstellen, daar de parochie voor niets tusschenkwam. Nauwelijks ingeburgerd op de pastorie, overvielen me nieuwe angsten en zorgen. De regeering, gesteund door de nieuwe aartsbisschop en zijne vicarissen, vleiens van het regiem, wilde ons « de organieke artikelen », door den heiligen Vader Pius IX verworpen, doen aanvaarden, waartegen we ons, samen met den Zeereerwaarden Heer De Hertog, pastoor-deken van St. Pieters' Leeuw, verzet hebben. Dientengevolge troffen onze vervolgers een nieuw besluit, indachtig het woord van het Evangelie : « Ik zal den herder treffen en de schapen van de kudde zullen verstrooid worden ». Onze zeer waardige Heer deken werd afgezet en een andere in zijne plaats aangesteld, die ons eerst per brief en daarna mondelings aanspoorde, eens met vleitaa! en beloften om ons te verleiden, dan weer dreigend om ons vrees aan te jagen. Alles bleef echter vruchteloos, want God, die me steeds beschermde tegen mijn vijanden en vervolgers, sterkte mij tegen vleitaa!, beloften en bedreigingen opdat ik niet zou doen wat mijn geweten veroordeelde.

Nota : In een volgende bijdrage, geven we enkele verklarende historische nota's.

Uit het dagboek van Pastoor Wauters z.g.
1790 - 1834

Nr 10.

In 1803 werden de bisdommen, de dekenijen en de parochiën opnieuw ingedeeld. Veel pastoors werden naar andere parochiën verplaatst, ik mocht echter hier blijven. We ontvingen echter allen nieuwe benoemingsbrieven voor een tijdperk vast te stellen naar welbelieven van den Aartsbisschop terwijl we vroeger, naar het voorschrift van de kerkvergadering van Trente, voor den duur van het leven werden aangesteld. Datzelfde jaar overkwam mij een kwaal aan den schouder die me veel pijn veroorzaakte en me tevens veel geld kostte.

In het jaar 1804 braken nieuwe vervolgingen los. De regeering verzocht ons deel te nemen aan de verkiezingen van den eersten Consul Bonaparte tot Keizer van Frankrijk. Daaraan wist ik mij opnieuw te onttrekken, met het gezondste gedeelte der Pastoors. Bij deze gelegenheid gaf een onzer confraters, de Eerwaarde Heer de Berkelaar, pastoor te Ternat, een prachtig antwoord aan den vicaris die hem het verzoek der regeering mededeelde : « Ik zet geen koningen of keizers af of aan, die schoentje past, trekke het aan. » We hebben allen deze uitspraak volmondig toegejuicht.

Uit het dagboek van Pastoor Wauters z.g.
1790-1834

Nr. 11

In het jaar 1806, ondervonden we nieuwe moeilijkheden ter gelegenheid van den nieuwen catechismus dien men ons wilde opleggen. Met dat inzicht ontvingen wij van den aartsbisschop van Mechelen Monseigneur de Roquelaure een bevelbrief, dien we onmiddellijk met de eerste post terugzonden, om ons algeheel verzet tegen dezen catechismus mede te deelen aan den Vicaris generaal en door hem aan het aartsbisschoppelijk palcis. Deze catechismus werd ons immers opgelegd door de regeering en was bijgevolg schismatiek, wat voldoende was om hem te doen verwerpen. Door ons verzet tegen dezen catechismus gingen de oogen open bij de anderen, die het kwaad en de dwaalleer van dezen catechismus niet inziende, den bevelbrief en den catechismus hadden onvaard. Aldus werd het verzet algemeen en de nieuwe catechismus was gekelderd.

In het jaar 1807, liet ik den toren herstellen, waarvan ik reeds vroeger gewaagde.

In 1809 werden ons openbare gebeden voorgeschreven tot inzicht van keizer Napoleon, die toen door Paus Pius VII in den kerkban werd geslagen. We weigerden echter volgens het voorschrift der kerkelijke wetten en er brak een nieuwe vervolging los, die we moedig hebben verdragen. Nogmaals lieven we door Gods bijzonderen bijstand bewaard.

Hem zij dank!

We wenschen de menschen van Ste-Anna van harte geluk voor de stichtende wijze waarop ze hun groote patroon hebben gevierd en richten een warm dankwoord tot al die liegenen die meewerkten aan den opschik van de kapel.

ENKELE HISTORISCHE GEGEVENS

om het « Dagboek » van Pastoor Wauters
toe te lichten

Om gedaan te maken met de menigvuldige geschillen opgerezen tusschen de Kerk en den eersten consul van de Fransche Republiek, werd in 1801 tusschen beiden een verdrag afgesloten, dat gekend staat als « Concordaat van Napoleon ». De afkondiging van het concordaat op 18 April 1802, ging vergezeld van 77 artikelen, die, naar het heette, de uitvoering ervan zouden regelen. Deze artikelen, « organische artikelen » genaamd, werden aan den Paus nooit ter goedkeuring voorgelegd en daarom heeft hij er steeds heftig tegen geprotesteerd.

Het Concordaat voorzag eene nieuwe omschrijving van de bisdommen en daarom moesten al de bisschoppen afstand doen van hun zetel. De eerste consul zou dan de nieuwe bisschoppen benoemen en de Paus zou ze kerkelijk aanstellen. Zoo werd onze aartsbisschop Kardinaal Franckenberg uit zijn bisdom verbannen en stierf in ballingschap op 11 Juni 1804 na op 20 November 1801 zijn ambt neergelegd te hebben in de handen van den Paus.

Tot zijn opvolger werd aangesteld, een grijsaard van 81 jaar, die reeds 45 jaar bisschop was, met naam Mgr Jean Armand de Roquelaure. Hij nam bezit van den aartsbisschoppelijken zetel op 4 Juli 1802 en diende zijn ontslag in bij den Paus, den 4 Maart 1808, terwijl het bestuur in handen bleef van de vicarissen-generaal Hulen en Forgeur. In het consistorie van 27 Maart 1809 werd Mgr De Pradt benoemd tot aartsbisschop van Mechelen, doch hij kon nooit bezit nemen van zijn troon, daar de regeering steeds weigerde zijn benoemingsbrieven af te leveren. Hij verbleef echter te Mechelen tot 15 Januari 1814 en diende daarna zijn ontslag in bij den Paus. Intusschen werd het bisdom bestuur door vicarissen-generaal tot aan de benoeming van Mgr Prins de Méare op 28 Juli 1817. Midden al die moeilijkheden, en veranderingen oefende Eerw. Heer Wauters het pastoorsambt uit te Ifterbeck.
